

Vergaderjaar 1983–1984

17 041

Technische herziening van de Successiewet 1956

Nr. 10

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 27 maart 1984

De vroegere stukken zijn gedrukt in de zittingen 1979–1980 en 1981–1982

INHOUDSOPGAVE	Blz.
Inleiding	1
Algemeen	2
Aanpassing aan de Algemene wet en andere heffingswetten	3
Recht van overgang	3
Goodwill	5
Eigen woning	6
Verschillende onderwerpen	8
Werknemersvrijstelling	8
Diversen	8
Artikelen	9

Inleiding

Alvorens in te gaan op de vragen en opmerkingen die in het eindverslag naar voren zijn gebracht, acht ik het op zijn plaats, nu ik eerst in dit stadium van het wetsontwerp als verantwoordelijk bewindsman optreed, enkele opmerkingen van algemene aard te maken. Na mij bezonnen te hebben op het oorspronkelijke wetsontwerp en de daarbij behorende eerste nota van wijzigingen ben ik tot de conclusie gekomen dat het wenselijk is om het ontwerp zoals het er nu ligt te handhaven.

Echter met één voorstel heb ik mij niet kunnen verenigen. Dit betreft de voorgestelde afschaffing van de vrijstelling van schenkingsrecht voor hetgeen wordt verkregen door iemand die niet in staat is zijn schulden te betalen (artikel 33, eerste lid, 8°). Bij onderdeel III van de bij deze nota gevoegde tweede nota van wijzigingen wordt dan ook voorgesteld deze vrijstelling alsnog te handhaven. In de toelichting bij deze tweede nota van wijzigingen wordt uiteengezet welke de redenen zijn, die tot mijn voorstel hebben geleid. Bovendien heb ik gemeend het ontwerp op een tweetal punten te moeten aanvullen.

In de eerste plaats betreft dit een forfaitaire regeling voor de bepaling van de waarde in bewoonde staat van de door de erflater aan naaste verwanten nagelaten eigen woning. Mede naar aanleiding van een onderzoek naar de in de praktijk gehanteerde waarderingspercentages – op dit onderzoek wordt hierna bij het onderdeel «Eigen woning» nader ingegaan – ben ik tot de conclusie gekomen dat een forfaitaire regeling de voorkeur verdient boven de thans vigerende regeling ter zake. Onderdeel I van de tweede nota van wijzigingen bevat dan ook een voorstel voor een dergelijke regeling.

In de tweede plaats acht ik een herziening van de imputatieregeling voor pensioenen van echtgenoten noodzakelijk. Aan de huidige regeling kan een zeker onevenwichtig karakter, gelet op de samenhang met de kapitaalvrijstelling voor echtgenoten, niet worden ontzegd.

Bij onderdeel II van de tweede nota van wijzigingen wordt een nieuwe regeling voor de imputatie van pensioenen van echtgenoten voorgesteld.

In de toelichting bij de tweede nota van wijzigingen wordt zowel op deze nieuwe imputatieregeling, als op de forfaitaire regeling voor de bepaling van de waarde in bewoonde staat van de eigen woning uitvoerig ingegaan.

Algemeen

De leden van de C.D.A.-fractie leiden uit de uitvoerige en snelle beantwoording van het voorlopig verslag af dat hun vrees bewaarheid is dat onvoldoende coördinatie plaatsvindt bij belangrijke wetgeving, die de fundamenteën van de samenleving betreft. Zij vragen zich af waarom niet vóór de indiening van de wetsontwerpen betreffende erfrecht en schenking is aangevangen met een studie naar de gevolgen daarvan voor de Successiewet 1956.

Ik moge deze leden erop wijzen dat reeds vóór de indiening van de genoemde wetsontwerpen de voorbereiding ter hand is genomen van een wetsontwerp dat de aanpassing van de Successiewet 1956 aan deze wetsontwerpen zou moeten bewerkstelligen. Deze voorbereiding vond plaats in nauw overleg tussen de ministeries van Financiën en Justitie.

Inmiddels hebben zich met betrekking tot de invoering van de Boeken 3 t/m 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. Door de vaste Commissie voor Justitie is op 4 mei 1983 hierover mondeling overleg gevoerd met de minister van Justitie, waarvan op 9 juni 1983 verslag is uitgebracht (zitting 1982–1983, 17 600 hoofdstuk VI, nr. 39). Uit dit verslag komt naar voren dat het voornemen bestaat om het invoeringstijdstip, dat aanvankelijk voor de Boeken 3 t/m 6 en gedeelten van Boek 7 gesteld was op 1 januari 1985, wat betreft de Boeken 3, 5 en 6 te stellen op medio 1986. De invoering van Boek 4 (erfrecht) en de derde titel van Boek 7 (schenking) vindt in die opzet eerst plaats zo snel mogelijk na de afhandeling van de Boeken 3, 5 en 6.

Uitgaande van realisatie van dit voornemen zal de aanpassing van de Successiewet 1956 zich in eerste instantie dus beperken tot een aanpassing aan de Boeken 3, 5 en 6. De inhoudelijke aanpassing zal dan pas op een later tijdstip kunnen plaatsvinden, zodra duidelijk is in welke richting het nieuwe erfrecht en het recht betreffende schenking zich zullen ontwikkelen.

Ik neem kennis van het feit dat de leden van de P.v.d.A.-fractie op dit ogenblik niet insisteren op verandering van de titel van het onderhavige wetsontwerp, ook al komt de omschrijving van het begrip «technische herziening» als zijnde een herziening welke niet beoogt de belastingdruk te wijzigen hen nogal gekunsteld voor.

Ik ben het wel met deze leden eens dat de grens tussen ontwerpen die beogen de belastingdruk te wijzigen en ontwerpen die slechts andere wijzigingen meebrengen, niet scherp te trekken is. In de fase van de behandeling geef ik er echter uit praktische overwegingen de voorkeur aan om de titel van het wetsontwerp – zelfs na de door mij daarin aangebrachte wijzigingen – te handhaven. Ik hoop dat deze leden zich hiermee kunnen verenigen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hebben gevraagd tot welke opbrengst-derving de voorgestelde nieuwe bepaling, vervat in artikel 21, vijfde lid, inzake de waardering van het ondernemingsvermogen naar schatting zal leiden.

Als gevolg van het ontbreken van gegevens is het helaas niet mogelijk een dergelijke schatting te maken. De budgettaire gevolgen van de bij het oorspronkelijke wetsontwerp voorgestelde wijzigingen, die zowel positief als negatief zijn, zullen naar verwachting, zoals reeds eerder is medegedeeld, gesaldeerd te verwaarlozen zijn. De hogere opbrengst vanwege de vervan-ging van het proportionele tarief voor het recht van overgang door het progressieve tarief wordt geraamd op f 1 à 2 mln.

De bij nota van wijziging voorgestelde verhoging van de vrijstelling voor samenwonenden buiten huwelijk zal tot een zekere budgettaire derving leiden. Door het ontbreken van gegevens is ook hier een nauwkeurige raming niet mogelijk.

Tot mijn voldoening constateer ik dat de leden van de S.G.P.-fractie zich over het geheel genomen tevreden tonen met de antwoorden op de door hen gestelde vragen. Deze leden wensen nog terug te komen op de aan de minister toegekende bevoegdheid om tegemoet te komen aan onbillijkheden van overwegende aard (de zogenaamde hardheidsclausule), die in het kader van dit wetsontwerp op diverse plaatsen aan de orde komt maar ook overigens bij de toepassing van de Successiewet 1956, alsmede van vele andere belastingwetten, een rol speelt.

Ik onderken het door deze leden beschreven dilemma betreffende de mate van verfijning van de belastingwetgeving. In belastingwetten, evenals in andere wetten, stellen de overzichtelijkheid en de uitvoerbaarheid grenzen aan de verfijning van regelgeving. Dientengevolge zal aan de minister de bevoegdheid moeten worden gegeven om in individuele gevallen of groepen van gevallen zo nodig de werking van de wet te verzachten. Uiteraard dient de minister deze bevoegdheid te hanteren in overeenstemming met de strekking van de wet en tegen de achtergrond van de in de wet vastgelegde regels. Ik ben mij ervan bewust dat een dergelijke bevoegdheid in vergelijking met een wettelijke regeling ook schaduwzijden heeft. Het is echter de vraag of een oplossing gevonden kan worden in een meer gedetailleerde wetgeving. In de praktijk blijkt dat juist een zeer gedetailleerde wetgeving vaak leidt tot een beroep op toepassing van de hardheidsclausule. Bij elke detaillering immers kunnen zich weer bijzondere gevallen voordoen.

Ik merk overigens op dat steeds een consistent beleid inzake de toepassing van de hardheidsclausule wordt nagestreefd. Een belangrijk deel van dat beleid is gepubliceerd zodat een rechterlijke toetsing mogelijk is op grond van de leer van het opgewekte vertrouwen.

De vraag van deze leden of de budgettaire situatie doorslaggevend zou kunnen worden bij het kwijtscheldingsbeleid beantwoord ik met stelligheid ontkennend; zij legt geen enkel gewicht in de schaal.

Aanpassing aan de Algemene wet en andere heffingswetten

Ik heb er met voldoening kennis van genomen dat de leden van de P.v.d.A.-fractie het met de Regering eens zijn dat het nieuwe aangiftebiljet zodanig dient te worden ontworpen, dat het in de regel ook door de belastingplichtige zelf, zonder hulp van derden, kan worden ingevuld.

Recht van overgang

De leden van de P.v.d.A.-fractie, die zich kunnen verenigen met de voorgestelde gelijkschakeling van het tarief voor het recht van overgang met het normale progressieve tarief, vragen zich af of een bevredigende regeling voor het recht van overgang niet tevens nadere bepalingen met

betrekking tot niet verrekende interest gedurende de aangiftetermijn zou moeten omvatten. Zij zijn benieuwd naar de uitkomsten van de lopende studie over dit onderwerp in het algemeen en nemen zich voor te gelegener tijd hierop terug te komen.

Ik merk op dat de kwestie van de interestberekening in de memorie van antwoord bij dit wetsontwerp reeds uitvoerig aan de orde is geweest (zie memorie van antwoord, bladzijden 27 en 28). De aldaar opgesomde bezwaren tegen het opnemen van een bepaling in de Successiewet 1956, op grond waarvan interest verschuldigd zou zijn gedurende de aangiftetermijn, gelden uiteraard ook voor het recht van overgang. Wat betreft de studie over de problematiek in haar algemeenheid mag ik op deze plaats volstaan met te verwijzen naar hetgeen hierover is opgemerkt in de memorie van toelichting bij de rijksbegroting voor het jaar 1984, hoofdstuk IX B, departement van Financiën (Tweede Kamer, vergaderjaar 1983-1984, 18 100 hoofdstuk IX B, nr. 2, blz. 64). Daar is meegedeeld dat de voorbereidingen zijn gestart voor het ontwerpen van een renteregeling voor de inkomsten- en de vennootschapsbelasting, waardoor onder bepaalde voorwaarden rente zal worden vergoed over terug te geven belastingbedragen en rente zal worden berekend over te betalen bedragen. Thans wordt aan een dergelijke regeling gewerkt en er wordt naar gestreefd in de loop van dit jaar een wetsontwerp ter zake in te dienen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen of de conclusie gerechtvaardigd is dat in het geval van een eenzijdige regeling ter vermijding van dubbele belastingheffing in een ander land de toepassing van het voorgestelde Nederlandse recht van overgang ten nadele van dat andere land kan uitwerken.

Ik beantwoord deze vraag bevestigend. Wanneer het andere land krachtens verdrag of op grond van een eenzijdige regeling dubbele belasting voorkomt door middel van verrekening van in het buitenland geheven belasting leidt verhoging van het tarief van de Nederlandse belasting ertoe, dat in het andere land een geringere of geen aanvullende heffing plaatsvindt. Hieruit volgt dat onder het vorenbeschreven systeem van voorkoming van dubbele belasting een verhoging van het tarief van het Nederlandse recht van overgang budgettair gezien ten nadele van het andere land kan uitwerken. Deze consequentie is als juist en redelijk aan te merken. Immers het bestaan in een land van een eenzijdige regeling, die beoogt dubbele belastingheffing over bepaalde bestanddelen van de nalatenschap te voorkomen, impliceert dat dit land de primaire heffingsbevoegdheid van een situsland voor bepaalde bestanddelen van de nalatenschap erkent.

De vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie of het recht van overgang geheven kan worden indien de desbetreffende vermogensbestanddelen in een besloten vennootschap zijn ondergebracht moet ik ontkennend beantwoorden. Dat de overgang van aandelen in een besloten vennootschap die (hoofdzakelijk) onroerend goed bezit niet belast is, is een gevolg van het feit, dat ten aanzien van het object van het recht van overgang een directe aansluiting bestaat met artikel 13 van de Wet op de vermogensbelasting 1964. Deze bepaling bevat een limitatieve opsomming van de binnenlandse bezittingen en schulden van een buitenlandse belastingplichtige. Zolang deze koppeling, die uit een oogpunt van wetssystematiek en praktische uitvoerbaarheid gewenst is, wordt gehandhaafd, zal een eventuele uitbreiding van het belastingobject voor het recht van overgang derhalve ook gevolgen hebben voor de vermogensbelasting. Als bezwaar van een dergelijke uitbreiding geldt dat vele buitenlandse beleggers in de heffing van zowel vermogensbelasting als recht van overgang zouden moeten worden betrokken.

Het is overigens zeer de vraag of voor een vlucht in de besloten vennootschap gevreesd moet worden. Men bedenke dat overdracht van het onroerend goed aan de besloten vennootschap onderworpen is aan overdrachtsbelasting terwijl ook andere kosten aan de overdracht zijn verbonden. Voorts wordt bij een besloten vennootschap de realisatie van een waardestijging van het onroerend goed in de heffing van vennootschapsbelasting betrokken.

Ten slotte merk ik nog op dat door het onderbrengen van het onroerend goed in een besloten vennootschap weliswaar geen Nederlands recht van overgang verschuldigd is doch dat dit niet hoeft te leiden tot belastingbesparing. De waarde van het onroerend goed zal immers in de waarde van het aandelenbezit in de besloten vennootschap tot uitdrukking komen en daardoor indirect aan heffing onderworpen zijn in het land waar de erflater zijn laatste woonplaats had. Er treedt aldus slechts een verlegging van heffingsbevoegdheid op naar het land waar de erflater zijn laatste woonplaats had.

Het geheel overziende ben ik van mening dat aanpassing van de Successiewet 1956 op dit punt, mede gezien het betrekkelijk geringe praktische belang, vooralsnog niet geboden is. Niettemin ben ik alert voor eventueel misbruik. Mocht daarvan in de toekomst sprake blijken te zijn dan zou wijziging alsnog kunnen worden overwogen.

Goodwill

De leden van de P.v.d.A.-fractie spreken hun waardering uit over het feit dat de regering begrip heeft getoond voor hun argumenten om de goodwill «voor zover overdraagbaar» als uitgangspunt voor de heffing te gebruiken. Zij wachten met belangstelling het onderzoek naar de taxatieproblemen af. Over dit onderzoek kan ik het volgende meedelen. Onderzocht is of de problemen met betrekking tot de taxatie van de goodwill opgelost zouden kunnen worden door gebruik te maken van een eventuele taxatie van deze goodwill op grond van andere belastingwetten. Hoewel de goodwill in een aantal belastingwetten een rol speelt zijn er slechts twee belastingwetten waarbij voor het recht van successie redelijkerwijs aansluiting kan worden gezocht, namelijk de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en de Wet op de vermogensbelasting 1964. De bij het aanhangige wetsontwerp voorgestelde regeling sluit aan bij de regeling in de Wet op de vermogensbelasting 1964, zodat deze regeling geen verdere bespreking behoeft. Wat betreft de Wet op de inkomstenbelasting 1964 hebben de leden van de P.v.d.A.-fractie in het voorlopig verslag reeds gewezen op artikel 15 van deze wet. Dezerzijds is toen opgemerkt dat de afrekeningsplicht van artikel 15, eerste en tweede lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964, krachtens het derde lid geen toepassing vindt, indien de onderneming wordt voortgezet en degenen die de onderneming voortzetten hier schriftelijk om verzoeken. De goodwill behoeft alleen te worden getaxeerd, wanneer van deze doorschuifmogelijkheid geen gebruik wordt gemaakt. Daarom is nagegaan in welke mate gebruik wordt gemaakt van de doorschuifmogelijkheid van artikel 15, derde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Uit een onderzoek over het jaar 1980 is gebleken dat in 74% van de gevallen waarin artikel 15 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 van toepassing is, er geen goodwill aanwezig is. Voorts wordt in 18% van de gevallen gebruik gemaakt van de doorschuifmogelijkheid en slechts in 8% van de gevallen overgegaan tot afrekening, waarbij de taxatie van de goodwill aan de orde komt. Aansluiting bij de taxatie van de goodwill voor de afrekeningsplicht van artikel 15 van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 voorkomt dus niet de taakverzwaring van de belastingdienst die – naar in de memorie van antwoord is uiteengezet – zou optreden bij het belasten van ook niet-geactiveerde zakelijke goodwill.

Nu uit het onderzoek is gebleken dat de problemen met betrekking tot de taxatie van de goodwill niet opgelost kunnen worden door gebruik te maken van een eventuele taxatie van deze goodwill op grond van andere heffingswetten, ben ik van oordeel dat de bij het wetsontwerp voorgestelde regeling de voorkeur geniet boven het belasten van de gehele zakelijke goodwill, zoals is voorgesteld door de leden van de P.v.d.A.-fractie. Deze leden wijzen nog op de afbakeningsproblemen tussen «bedrijfswaarde» en «goodwill». Dit in verband met de voorgestelde bepaling van artikel 21, vijfde lid (Artikel I, onderdeel M, van het ontwerp).

Ik merk hierover het volgende op. Volgens de voorgestelde bepaling van artikel 21, vijfde lid, dienen goederen die in het economische verkeer als een eenheid plegen te worden beschouwd, te worden gewaardeerd met inachtneming van die omstandigheid.

Evenals de voorgestelde bepaling inzake goodwill is ook deze bepaling ontleend aan de Wet op de vermogensbelasting 1964. De afbakening van de begrippen bedrijfswaarde en goodwill heeft tot nu toe in de vermogensbelasting geen aanleiding gegeven tot noemenswaardige problemen. Ik zie dan ook geen reden om te veronderstellen dat zich tussen de voorgestelde bepalingen voor de Successiewet 1956 wel dergelijke afbakeningsproblemen zullen voordoen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wijzen er op dat hun vraag in het voorlopig verslag naar de wijze waarop in het buitenland het taxatieprobleem wordt benaderd en mogelijkere wijze opgelost, onbeantwoord is gebleven. Zij stellen prijs op een beargumenteerde beschrijving van de gevolgde werkwijze ter waardering van de zakelijke goodwill, met name in Frankrijk en België.

In België wordt de goodwill belast naar de verkoopwaarde. Het Belgische begrip verkoopwaarde komt ongeveer overeen met hetgeen hieronder in Nederland doorgaans wordt verstaan: de prijs die bij aanbidding ten verkoop op de voor dat goed meest geschikte wijze, na de beste voorbereiding, door de meest biedende gegadigde zou zijn betaald. Voor de bepaling van de waarde van de goodwill geeft dit echter weinig houvast. Nadere aanwijzingen omtrent de taxatie zijn niet gegeven. In de praktijk levert dit dan ook veelvuldig problemen op. Om aan deze problemen te ontkomen is het mogelijk om de goodwill minnelijk te waarderen. Echter ook bij deze minnelijke waardering rijzen problemen welke voortvloeien uit het immateriële karakter van het te waarderen object. Immers goodwill blijft altijd een wat ongrijpbare zaak en veelal ontbreekt adequaat vergelijkingsmateriaal, hetgeen de waardering bemoeilijkt. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de waardering van onroerend goed, waarvoor in de meeste gevallen wel aanknopingspunten zijn te vinden. Het gevolg hiervan voor de minnelijke waardering van goodwill is, dat het in de praktijk moeilijk is om een taxateur te vinden waar én de administratie én de belastingplichtige mee akkoord kunnen gaan.

In Frankrijk, waar de goodwill eveneens wordt belast naar de verkoopwaarde en waar ook geen nadere aanwijzingen zijn gegeven omtrent de waardebeoordeling, doen zich dezelfde problemen voor als in België.

Eigen woning

De leden van de C.D.A.-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de werking van het instituut van de minnelijke waardering. Zij zijn niettemin nog niet geheel overtuigd van de nadelen van een forfaitaire waardering, in vergelijking met de regeling zoals deze geldt voor de vermogensbelasting. Deze leden vragen welk forfait zou moeten gelden bij budgettaire neutraliteit. Ook vragen zij welk budgettair verlies is gemoeid met invoering van een 60%-forfait.

Ik antwoordt deze leden als volgt. Bij budgettaire neutraliteit zou een forfait moeten gelden van 63%. Het budgettaire verlies dat is gemoeid met invoering van een 60%-forfait wordt geraamd op f 5 mln. Voor het verkrijgen van deze gegevens was het noodzakelijk een overzicht te hebben van alle waarderingpercentages die in de praktijk worden gehanteerd alsmede van de waarde van de woningen en van de marginale tarieven waarmee de verkrijging, waarvan de eigen woning deel uitmaakt, is belast. Deze gegevens waren niet voorhanden en hiernaar is een onderzoek ingesteld. Uit dit onderzoek is gebleken dat in ongeveer 70% van de gevallen de waarde bewoond van de eigen woning wordt gesteld op 60% van de waarde in vrij opleverbare staat, terwijl een hogere waardering dan 60% in ruim 25% van de gevallen voorkomt. Een waardering van de woning op

minder dan 60% komt dus maar weinig voor. Dit in de praktijk gehanteerde waarderingsregime leidt er onder meer toe dat er een betrekkelijk gering verschil bestaat tussen het budgettair neutrale forfait en een 60%-forfait. Het onderzoek, dat betrekking had op het kalenderjaar 1981, ging niet zo ver, dat het antwoord kan geven op de vraag waarom de waarde in bewoonde staat in zo veel gevallen op 60% van de waarde in vrij opleverbare staat werd gesteld. Dezerzijds bestaat echter de indruk dat zich sinds de invoering van het 60%-forfait voor de inkomsten- en de vermogensbelasting per 1 januari 1981 een zeker uitstralingseffect voordoet met betrekking tot de bepaling van de waarde in bewoonde staat voor het recht van successie. Uit het onderzoek is voorts gebleken dat de inspecties onderling verschillende waarderingspercentages hanteren.

Op grond van het vorenstaande ben ik tot de conclusie gekomen dat het de voorkeur verdient om ook voor het recht van successie een forfaitaire regeling in te voeren voor de bepaling van de waarde in bewoonde staat van de eigen woning. De bij deze nota gevoegde nota van wijzigingen strekt hiertoe. Uit een oogpunt van duidelijkheid voor de burger die de belasting moet betalen en ook met het oog op de doelmatigheid van de belastingdienst is het wenselijk, zowel voor de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting als voor het recht van successie van een zelfde forfaitaire regeling uit te gaan. De transparantie van wetgeving wordt hiermee bevorderd. Bij de voorgestelde regeling is daarom gekozen voor een forfait van 60%. Bovendien wordt thans, zoals uit de enquête is gebleken, reeds in ca. 70% van de gevallen de waarde in bewoonde staat van de eigen woning op 60% gesteld. Het invoeren van een budgettair neutraal forfait (van 63%) zou dan ook voor de meeste verkrijgers van de eigen woning een verzwaring betekenen ten opzichte van de huidige praktijk, hetgeen ik ongewenst acht.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen de regering in haar antwoord tevens te betrekken de brief van de Koninklijke Notariële Broederschap van 23 juni 1982 aan de vaste Commissie voor Financiën. In deze brief wijzen de leden van de Commissie Herziening Successiewet van de Koninklijke Notariële Broederschap op twee recente arresten van de Hoge Raad, waarbij is uitgemaakt dat het alleen aan de inwonende naaste familieleden is toegestaan voor de heffing van het successierecht de eigen woning voor de waarde in bewoonde staat aan te geven. Voor de niet-inwonende naaste familieleden dient te worden uitgegaan van de waarde in vrij opleverbare staat. De Commissie Herziening Successiewet meent dat deze arresten ertoe leiden dat grote onduidelijkheid en onbegrip onder het publiek zal ontstaan over de wijze van waardering. De commissie wijst ook op de praktische problemen, die het hanteren van twee verschillende waarderingsgrondslagen binnen één nalatenschap met zich meebrengt. Met de Commissie Herziening Successiewet ben ik van mening dat een voor de praktijk problematische situatie is ontstaan. In de bij nota van wijzigingen voorgestelde forfaitaire regeling voor de bepaling van de waarde in bewoonde staat van de eigen woning wordt in deze situatie verbetering gebracht. In de toelichting bij de tweede nota van wijzigingen wordt hier nader op ingegaan.

De leden van de P.v.d.A.-fractie dringen er op aan de toezegging aangaande de waardedrukkende invloed van «het bewoond zijn» ten spoedigste opnieuw te formuleren om aan de toestand van rechtsonzekerheid op het punt van de waardebepaling bij verkrijging van een woonhuis in vruchtgebruik, onderscheidenlijk in blote eigendom, zo snel mogelijk een einde te maken.

Ik mag deze leden verwijzen naar de toelichting bij de tweede nota van wijzigingen, waar op deze materie nader wordt ingegaan.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen zich af of het vraagstuk van de waardebepaling binnen een waaier van 60–100% van de waarde in lege staat in geval van bewoning door één of meer erfrechtelijke verkrijgers niet in de uitvoeringsbeschikking zou kunnen worden neergelegd.

Zoals ik hiervoor heb uiteengezet, geef ik de voorkeur aan een forfaitaire regeling, die aansluit bij de regeling in de inkomsten- en de vermogensbelasting. De forfaitaire regeling voor de inkomstenbelasting en voor de vermogensbelasting zijn in de respectieve wetten zelf opgenomen. Ik zie geen bijzondere aanleiding om een forfaitaire regeling voor de Successiewet 1956 in een uitvoeringsbeschikking neer te leggen.

Verskillende onderwerpen

Werknemersvrijstelling

De leden van de P.v.d.A.-fractie achten de argumenten om ook bij nieuwe verkrijgingen op grond van nog te verrichten onderbetaalde arbeid de vrijstelling te handhaven niet overtuigend. Zij stellen dat voor de dezerzijdse mening, dat een afschaffing van de vrijstelling geen belangrijk effect zal sorteren op dit soort arbeidsovereenkomsten, geen bewijzen worden aangedragen.

Ik merk op dat het bij een materie als de onderhavige niet mogelijk is standpunten met harde bewijzen te staven.

Ook de leden van de P.v.d.A.-fractie voeren geen bewijzen aan voor hun tegenovergestelde mening. Zij stellen slechts dat in vele gevallen de vermogenspositie van de erflater wel degelijk een meer passende beloning ook vóór diens overlijden mogelijk zal maken. Ik ben op dit punt echter wat pessimistischer. Veelal betreft het gedurende een lange periode gegroeide verhoudingen en al dan niet stilzwijgende afspraken. Een wijziging in de successiewetgeving zal daarin naar mijn mening geen wijziging van betekenis kunnen brengen.

Voorts vragen de leden van de P.v.d.A.-fractie of artikel 19, eerste lid, letter c, van de bestaande wet niet zou moeten worden uitgebreid in die zin dat ook ten aanzien van een weduwe of weduwnaar van de erflater aanverwantschap met bloedverwantschap wordt gelijkgesteld.

Ik wijs deze leden erop dat, ook al behoort de echtgenoot als zodanig niet tot de bloed- of aanverwanten van de andere echtgenoot, de door hen beoogde gelijkstelling niet noodzakelijk is. Immers waar nodig wordt in de Successiewet 1956 de echtgenoot naast de bloed- en aanverwanten afzonderlijk genoemd. Ter voorkoming van misverstanden merk ik nog op dat deze vraag naar mijn mening los staat van de problematiek van de werknemersvrijstelling.

De leden van de S.G.P.-fractie kunnen niet inzien waarom de in de memorie van antwoord geschetste ontwikkeling van de toegenomen betekenis van de AOW als oudedagsvoorziening er dwingend toe moet leiden dat het verhoogde bedrag van f 300 niet waardevast wordt gemaakt.

Dienaangaande merk ik het volgende op. Het bedrag van f 300 heeft betrekking op makingen aan huispersoneel, welke het karakter van een pensioenvoorziening dragen. De betekenis van het vrijgestelde bedrag wordt niet alleen bepaald door de inflatie, maar is mede afhankelijk van andere voorzieningen in de pensioensfeer. Hierbij valt met name te denken aan de AOW-uitkering. Een jaarlijkse aanpassing aan de inflatie van het vrijgestelde bedrag van f 300, met voorbijgaan aan de overige van belang zijnde factoren voor het vrijgestelde bedrag, komt dan ook niet redelijk voor. Voorts wil ik er nogmaals op wijzen, dat het hier slechts gaat om het minimaal vrijgestelde bedrag.

Diversen

De leden van de P.v.d.A.-fractie zijn van oordeel dat onafhankelijk van de definitieve regeling in het spoor van de nota «Op Weg» overwogen dient te worden de opbouw van vrijgestelde partnerpensioenen voortaan mogelijk te maken. Ik wil deze leden verwijzen naar de discussie welke gevoerd is in

het kader van het wetsontwerp tot wijziging van de indeling in tariefgroepen in de inkomsten- en de loonbelasting en wijziging van de inkomstenstoerekening voor gehuwde belastingplichtigen in de inkomstenbelasting alsmede aanpassing van een aantal andere wetten (Tweede Kamer, vergaderjaar 1983–1984, 18 121) en de daarbij aangenomen motie-Kombrink op stuk nr. 48.

Ik ben voornemens op deze vraag terug te komen zodra meer duidelijkheid bestaat omtrent de uitvoering van de motie in de sfeer van de loonbelasting.

Artikelen

Artikel I, onderdelen G en H (artikelen 10 en 11 Successiewet 1956)

Het verheugt mij dat de leden van de C.D.A.-fractie zich kunnen vinden in de voorgestelde verhogingen van de voor ongehuwd samenwonende geldende vrijstellingsbedragen.

Ik neem er kennis van dat de leden van de S.G.P.-fractie opnieuw blijken te geven van hun onvrede met het feit dat met betrekking tot de behandeling van niet-huwelijkse samenlevingsvormen geen onderscheid wordt gemaakt tussen wat deze leden noemen, zedelijk aanvaardbare en niet-aanvaardbare vormen. Deze leden erkennen echter tevens dat de wetgever, de principiële ongedifferentieerde gelijkstelling aanvaard hebbende, gedwongen wordt, ter vermindering van onrechtvaardigheden, op de ingeslagen weg voort te gaan. Anders dan deze leden meen ik dat het niet juist zou zijn van deze weg terug te keren.

Artikel I, onderdeel L (artikel 19 Successiewet 1956)

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen of er bezien vanuit de successiewetgeving, naast de relatie van één ouder met een kind, ook plaats is voor de relatie van één ouder en een pleegouder met een kind.

Zoals reeds blijkt uit de memorie van antwoord, bladzijde 20, is in het successierecht voor een dergelijke relatie plaats, zodat deze vraag bevestigend kan worden beantwoord. Deze leden vragen vervolgens of het mogelijk is dat twee mannen of vrouwen in een pleegouderrelatie tot een kind kunnen komen te staan. Ook in dit geval is toepassing van de hardheidsclausule mogelijk.

Artikel I, onderdeel AK (artikel 62 Successiewet 1956)

Voor mijn reactie op de opmerkingen van de leden van de P.v.d.A.-fractie inzake het niet berekenen van interest gedurende de aangiftetermijn met betrekking tot het recht van successie verwijs ik naar het onderdeel «Recht van overgang» van deze nota.

Artikel I, onderdeel AO (artikel 66 Successiewet 1956)

De leden van de P.v.d.A.-fractie zijn het ermee eens dat alsnog rekening moet kunnen worden gehouden met gebeurtenissen die zich na de sterfdatum voordoen en aanleiding geven tot vermindering van recht. Zij zien echter niet in waarom de navorderingstermijn niet zou kunnen ingaan op de dag waarop de gebeurtenis, die aanleiding geeft tot wijziging van het recht, plaatsvindt, hetgeen overeenstemt met de systematiek van de Algemene wet inzake rijksbelastingen.

Allereerst wil ik deze leden erop wijzen dat de onderhavige bepaling voor de praktijk niet van groot belang is. De situaties waar de bepaling het oog op heeft, doen zich slechts bij hoge uitzondering voor. De keuze, welke bij de voorgestelde bepaling is gemaakt, om de navorderingstermijn te laten ingaan op de dag dat de vermindering wordt verleend, zou inderdaad kunnen worden gezien als een afwijking van de systematiek van de

Algemene wet inzake rijksbelastingen. Deze afwijking vindt echter haar grond in de praktische overweging, dat de dag waarop de gebeurtenis plaatsvindt, die aanleiding geeft tot vermindering, niet altijd onomstotelijk vaststaat, zodat ook niet duidelijk zou zijn op welke dag de navorderingstermijn zou ingaan. Daarom is gekozen voor een tijdstip waarop een administratieve behandeling plaatsvindt welke met de vermindering samenhangt. Op grond hiervan geef ik er de voorkeur aan om de voorgestelde regeling te handhaven.

De staatssecretaris van Financiën,
H. E. Koning